

POPULARNA PJEŠMA U NASTAVI TALIJANSKOGA JEZIKA

Katarina Krnić*

Sveučilište u Splitu

Na samom početku članka ukratko se predstavlja termin popularne pjesme. Zatim se navode kriteriji o kojima je nužno voditi računa pri njezinome pravilnom odabiru u nastavi talijanskoga jezika. Nadalje, sustavno se iznosi cijeli niz dobro osmišljenih nastavnih aktivnosti koje je moguće primijeniti u obradi pjesme. Riječ je o stimulativnim vježbama koje na jedinstven način otkrivaju snagu koju pjesma ima; učvrstiti i razviti gramatičku i / ili leksičku kompetenciju učenika te im dati kulturno-jezički relevantne podatke o zemlji čiji jezik uče. Na kraju članka smjestili su se razlozi koji opravdavaju didaktičku primjenu popularne pjesme u nastavi te poziv svim nastavnicima talijanskoga jezika na njegovanje talijanske glazbene tradicije i u nastavnim okvirima.

Ključne riječi: popularna pjesma, kriteriji, obrada, didaktički materijal

Popularna pjesma (*canzone*) glazbena je kompozicija u trajanju od tri do šest minuta napisana za jedan ili više glasova. Instrumentalna pratnja, pažljivo birana rima te strofe i refren koji se periodički izmjenjuju, daju joj prepoznatljivu strukturu. Domenico Modugno je davne 1958. godine s pjesmom *Nel blu dipinto di blu* zabiljesnuo na Festivalu talijanske kancone u Sanremu i tako otvorio vrata ovoj glazbenoj formi. Slijedili su ga G. Paoli, L. Tenco, F. De André i mnogi drugi. Jezik talijanske popularne pjesme karakteriziraju određena gramatičko-stilska obilježja. Naime, nemoguće je ne primjetiti izuzetno čestu uporabu osobnih zamjenica u 1. i 2. licu jednine, čime se naglašava snaga ljubavnoga dijaloga (npr. P. Meneguzzi: „... mentre io penso a te...“). Nadalje, inverzija riječi danas je postala gotovo uobičajenom pojmom među talijanskim tekstopiscima (npr. B. Antonacci: „... cose che spiegare non potrai, che capire non vorrai...“). Što se glagolskih vremena i načina tiče, na prvoj mjestu po brojnosti svakako su futur (npr. D. Battaglia: „... domani lo capirò, domani ci sarò...“) i imperativ (npr. L. Carboni: „...capiscimi e sognami...“). Bogatstvo i izražajnost leksika ovise prije svega o autoru, temi pjesme te društveno-povijesnom razdoblju u kojem je ona nastala. Moguće je primjetiti kako talijanskim popularnim pjesmama prevladava govorni, lako razumljiv jezik. Njime se najopjevaniji ljudski osjećaji poput boli, radosti,

 Ijubavi, mržnje i nade lako i jednostavno ulijevaju u srca slušatelja. Popularna pjesma u Italiji se afirmirala tijekom 20. stoljeća, a gipka melodioznost te emotivno snažno obojeni stihovi čine ju rado prihvaćenom i prepoznatom daleko izvan granica susjedne nam zemlje. Danas se smatra prikladnim nastavnim sadržajem koji plijeni i zadržava pozornost učenika, a nastavni sat čini dinamičnim i uvijek nanovo svježim.

Kako bi ciljevi koji se primjenom popularne pjesme u nastavi žele postići bili optimalni, nužno je u obzir uzeti sljedeće činitelje: jezično znanje učenika, obilježja same pjesme te ciljeve nastavnika.

Stupanj gramatičke, leksičke i kulturološke kompetencije koju učenici posjeduju uvelike usmjerava odabir traženoga sadržaja. Tako će, primjerice, učenicima elementarnoga jezičnog znanja biti primjerene kraće pjesme jednostavnih gramatičkih struktura, standardnog jezičnog izgovora, sporog ritma, konkretnog leksika, dok će onima koji talijanskim jezičnim sustavom već prilično dobro vladaju osobit izazov predstavljati pjesme složenijih gramatičkih i sintaktičkih struktura, bogatijega leksika, nesvakidašnjih stilskih figura. Dijalekatne jezične izričaje potrebno je sačuvati samo za one učenike čiji stupanj jezične kompetencije uistinu jamči razumijevanje takvih sadržaja (npr. A. Venditti – rimski, P. Daniele – napoletanski). Nastavnik ni u kojem trenutku ne smije zanemariti interes i sklonosti svojih učenika priklanjujući se isključivo onim pjesmama koje su im tematski bliže (ljubav, prijateljstvo...). Ponekad je uputno pronaći temu blisku predmetu njihova studija (turizam, ekologija...). Nadalje, potrebno je uvažavati i glazbeni ukus učenika te im predstavljati one njima bliske stilove (rok, pop, rap...).

Kad govorimo o obilježjima same popularne pjesme, preporučljivo je odlučiti se za one koje su kulturološki snažno obojene te predstavljaju autentične sličice iz talijanskoga života (blagdani, gradovi, suvremeni društveni problemi...).

Nastavnik koji je odlučio upravo primjenom pjesme nastavni sat učiniti kreativnijim mora imati jasno definirane ciljeve. Tako će, primjerice, za uvođenje i / ili učvršćivanje određenih gramatičkih elemenata odabrati one pjesme koje upravo njima obiluju (npr. za kondicional C. Baglioni *Questo piccolo grande amore*, za futur A. Bocelli *Con te partiro...*). Pojedine komunikacijske elemente (izražavanje žaljenja, odbijanja, prihvatanja i sl.) također je moguće predstaviti pažljivo biranom pjesmom (npr. G. Morandi *Sei forte papà*), a ukoliko je cilj obogatiti leksik određenoga interesnog područja, nužno je pronaći tekst koji semantički udovoljava traženim nastojanjima. Nerijetko nastavnik pjesmom želi poraditi na uvježbavanju neke od četiriju jezičnih vještina; u tom slučaju mudro će odabrati onu pjesmu čiji stihovi su najpodatniji nastavnim aktivnostima kojima se željene jezične vještine razvijaju i / ili učvršćuju.

Íz svega navedenoga nameće se zaključak kako je u odabiru pjesme upravo uloga nastavnika ona ključna. Naime, pogrešan izbor bilo kojeg nastavnoga sadržaja ili nepravilan postupak u njegovoj obradi može usporiti ili pogrešno usmjeriti proces učenja jezika.

Kako bih učenje talijanskoga jezika učinila zabavnijim, a nastavni sat svježijim i životnijim, i sama često odabirem upravo popularnu pjesmu. Stoga ću u nastavku navesti raznolike mogućnosti njezine obrade na nastavnom satu. Valja istaknuti da će priklanjanje pojedinim vježbama odnosno njihovo preskakanje nastavnik podrediti prije svega ciljevima

koje želi postići i vremenu kojim raspolaže.

Na samom početku nastavnoga sata jako je stimulativno kod učenika pobuditi interes za ono što predstoji. Iznimno dobro prihvaćenima pokazala su se pitanja izravno ili neizravno vezana uz pjesmu koju će slušati. (*Volite li slušati glazbu?, Koji smjer u glazbi osobito volite?, Poznajete li kojeg talijanskog pjevača/pjevačicu?, Koja je vaša omiljena pjesma? O čemu pjeva?...).* Pritom nastavnik, postavljajući pitanja, ohrabruje na što veću raznolikost u pružanju odgovora. Zatim je uputno učenicima iznijeti korisne podatke o izvođaču, o samoj pjesmi te o društveno-povijesnom razdoblju u kojem je ugledala svjetlo dana. Cilj ovoga uvodnog dijela sata jest učenike „zagrijati“ za nastavnu aktivnost koja slijedi te u njima umanjiti nelagodu stvorenu mišlju da će tekst na stranome jeziku morati slušati bez pismenoga predloška.

Nakon dinamičnoga uvoda učenici po prvi put slušaju odabranu pjesmu bez gledanja pisanoga teksta. Na taj ih se način postupno izlaže receptivnoj jezičnoj vještini razumijevanja slušanoga teksta koja kao u pravilu prethodi razvoju produktivne vještine odnosno razvoju govora. Ono što potom slijedi jesu vježbe koje za cilj imaju provjeriti razumijevanje teksta. Ono globalno u kratkom vremenu može se provjeriti pismenom vježbom tipa ispravno / pogrešno u kojoj učenici samostalno odabiru onaj odgovor koji smatraju ispravnim. Važno je istaknuti kako točan odgovor nije uvijek odraz istinskoga razumijevanja teksta; naprotiv, često je posljedica puke slučajnosti ili dobrog učenikovog pamćenja. Nakon stjecanja globalne orientacije i ponovnoga slušanja pjesme, učenici pristupaju korisnoj pismenoj vježbi u kojoj nepotpuni tekst nadopunjavaju namjerno izostavljenim riječima. Umjesto riječi na talijanskome jeziku, učenicima se mogu dati njihovi ekvivalenti na hrvatskome jeziku, za svaku izostavljenu riječ moguće je navesti prvo slovo ili im ponuditi izbor od nekoliko riječi od kojih samo jedna odgovara jezičnome kontekstu. Atraktivnost ove vježbe ovisi dakle o mašti i dovitljivosti nastavnika. Ponovnim slušanjem učenici mogu samostalno provjeriti odgovor. Redove teksta pjesme poželjno je numerirati kako bi snalaženje u njemu bilo što jednostavnije i uspješnije.

Talijanske popularne pjesme vrlo često obiluju nesvakidašnjim jezičnim izrazima s kojima se učenici uglavnom tada po prvi put susreću. Vježbe koje je dalje preporučljivo provoditi imaju za cilj učenicima približiti tekst pjesme kako bi im on postao poznat bez potrebe konzultiranja rječnika. I ovdje je maštovitost nastavnika jako bitna. Primjerice, od učenika se može tražiti da u tekstu pronađu sinonime navedenih riječi i / ili izraza, da od navedenih pridjeva pronađu pripadajuće im imenice, sinonime ili antonime i sl. Vježba višestrukoga izbora stavlja ih pred nimalo jednostavan izazov da od više ponuđenih odgovora odaberu onaj koji smatraju ispravnim. Ovu nastavnu fazu moguće je zaključiti nizom jasno postavljenih pitanja. Neka od njih su izravna; traže precizan usmeni odgovor uz neki podatak iz samoga teksta. Druga su, pak, neizravna; zahtijevaju nešto slobodniji usmeni komentar te potiču iznošenje vlastitoga mišljenja o sadržaju teksta, autorovoj motivaciji, poruci koju je htio prenijeti i sl.

Tekstovi talijanskih popularnih pjesama pokazali su se didaktički opravdanima i za uvježbavanje gramatičkih elemenata jezika. Kao modeli pri izradi vježbi transformacije, supstitucije, sinteze, nadopune teksta i drugih mogu poslužiti gramatičke strukture uzete iz

teksta no ponešto prilagođene ciljevima vježbe. Na ovaj se način dobro poznati tipovi vježbi predstavljaju u ponešto izmijenjenom svjetlu i tako postaju plodnim tlom za učvršćivanje gramatičke kompetencije učenika.

Popularna pjesma uistinu je podatan didaktički materijal i za rad na leksičkoj komponenti jezika. Vježbe koje imaju to za cilj mogu biti različito koncipirane: ponuđeni izrazi ili riječi moraju se smjestiti unutar odgovaraajućih rečenica ili im se moraju naći ekvivalenti, neke predviđaju rad na izrazima specifičnima upravo talijanskome jeziku, metaforičkim i alegorijskim izričajima i sl. Ono što im je svima zajedničko jest da učenike na jedinstven način potiču na razmišljanje o semantičkome odnosu među riječima (sinonimi, antonimi, homonimi...), o tvorbi riječi te o društvenoj dimenziji jezika (različiti registri jezika te jezik po regijama i pojedinim interesnim područjima).

Kad govorimo o slušanju pjesama, važno je naglasiti kako se pjevani tekst uvelike razlikuje od onoga govornog; ritam koji pjevač slijedi u svojoj interpretaciji u pravilu je različit od ritma govornoga jezika, trajanje pauza, nenaglašenost završnih samoglasnika, produljenje pojedinih slogova u pjesmi te često prisutna interferencija s materinskim jezikom na slušnoj razini faktori su koji otežavaju percepciju i razumijevanje pjevane riječi. Upravo radi toga preporučljivo je provoditi vježbe imitacije kojima se usvaja i učvršćuje fonetsko-fonološka komponenta jezika. Radi se o korisnim, često zanemarivanim vježbama u kojima učenici nakon slušanja pjesme, a bez pisanoga predloška, strpljivo ponavljaju ritmičke grupe pojedinih rečenica koje jasno izgovara nastavnik. Približavajući tako učenicima ritam, intonaciju i izgovor jedinstven talijanskome jeziku, razvijaju vještina razumijevanja slušanjem. Riječ je o jezičnoj vještini za čije uvježbavanje je upravo popularna pjesma, u svojoj svojoj jezično-stilskoj raznolikosti, istinski izazov; izlaže učenike različitim varijantama talijanskoga jezika, različitim idiolektima čime ih ospozobjava za razumijevanje govornoga jezika u svim njegovim varijantama na fonetskoj razini.

Kako bi razredna atmosfera bila što opuštenija, a početni entuzijazam učenika jednako intezivan moguće je aktivno ih angažirati u izvođenju pjesme. Naime, pjesmom je moguće osmisliti didaktički stimulativne igre; učenik sluša kanconu, nastavnik u određenom trenutku stišava ton od njega tražeći da nastavi s pjevanjem, ton postupno nanovo pojačava, a učenik tako ima priliku provjeriti je li uspio održati ritam jednak onome izvođača ili se nalazi iza odnosno ispred njega. Druga igra od učenika može zahtijevati da započne pjevati, potom da se zaustavi na određenoj riječi, dok sljedeći učenik nastavlja pjevati pjesmu po svom izboru koja počinje upravo tom rječju. Ova igra prepostavlja poznavanje relativno velikog broja pjesama te ju je moguće provoditi samo s onim učenicima čije znanje im to dopušta. Iz osobnog iskustva mogu posvjedočiti da popularna pjesma primijenjena u ovakvom, lepršavom aranžmanu učenike oslobađa straha i sramežljivosti te budi u njima znatiželju što na poseban način pospešuje učenje.

Jezično najzahtjevnija faza u nastavnoj obradi popularne pjesme jest ona u kojoj se učenike navodi da „razmišljaju na talijanski“. Novinski ili književni članak tematski blizak pjesmi može poslužiti kao predložak za uvježbavanje pojedinih jezičnih vještina. Čitanjem naglas učvršćuju se prozodijska obilježja jezika i uvježbava izgovor. Nadalje, taj isti članak može potaknuti na usmeno iznošenje misli bilo da se radi o kratkom komentaru

ili o dugoj raspravi. Učenici koji vladaju grafijskim sustavom jezika, njegovim ortografskim zakonitostima, leksikom i morfosintaksom u stanju su pismeno se izraziti; od pružanja jednostavnih odgovora na postavljena pitanja do prilično zahtjevnoga iznošenja vlastitih teza i mišljenja o tekstu. Mašta učenika može se dodatno pobuditi ukoliko se od njih traži da npr. predlože drugi naslov pjesme, da sastave dodatnu strofu, da pripreme kratko izlaganje o izvođaču ili pak da analiziraju strukturu pjesme (uloga rime, stil...).

Potrebno je naglasiti da upravo navedene mogućnosti rada na pjevanom tekstu zbog njihove brojnosti i raznolikosti nije moguće provesti sve na istome nastavnom satu. Odabранe vježbe ovisit će tako o jezičnome znanju učenika te o potrebnama nastavnoga trenutka.

Primjenjujući popularnu pjesmu u nastavi, osobno sam se uvjerila u svu njezinu didaktičku opravdanost i više je razloga zbog kojih ju rado preporučujem:

1. olakšava pamćenje; često se događa da učenici slušaju pjesmu izvan nastavnoga konteksta te su kasnije u stanju s lakoćom se sjetiti pojedinih riječi čije značenje često i ne poznaju
2. podiže stupanj motivacije; uvijek je rado prihvaćena od strane učenika bez obzira na njihovu dob, a entuzijazam koji u njima budi podiže stupanj motivacije, što je važna pretpostavka pri usvajanju novih sadržaja
3. predstavlja autentičan materijal; nudi zgodnu priliku upoznavanja s društveno-kulturološkim sadržajima susjednog nam poluotoka i mogućnost usporedbe istih s onima iz vlastite zemlje
4. diči se univerzalnim glazbenim jezikom; melodije i teme zaista su poznate svim zemljama i kulturama (ljubav, prijateljstvo, domovina...), što pruža priliku interkulturalnog sučeljavanja o različitim stajalištima pojedinih kultura u odnosu na pojedine vrijednosti
5. poboljšava kognitivne procese i razvija kritičko mišljenje; polisemantičnost jezika u pjesmi može dovesti do nejednakog razumijevanja pojedinih njezinih dijelova i potaknuti raspravu o mogućim porukama teksta
6. potiče emocionalno sudjelovanje učenika; vrlo česta uporaba prezenta te nedefiniranih prostorno-vremenskih odnosa slušatelje dovode do poistovjećivanja s izvođačem odnosno do interpretiranja stihova izrazom osobna iskustva
7. podupire razvoj stvaralačko-izražajnih sposobnosti; naime, tekstovi talijanskih popularnih pjesama prava su vrela stilskih figura
8. unosi potrebnu interakciju između nastavnika i učenika; radi se o stalno prisutnoj interakciji neophodnoj za uspješnu nastavu stranoga jezika.

Talijanska popularna pjesma uistinu je jedinstven odraz talijanske društveno-kulturne zbilje. Autentičnim tekstovima te gotovo terapeutskom snagom melodije popularna se pjesma može smatrati ozbiljnim nastavnim sadržajem. Bez obzira radilo se o emocijama nadahnutim stihovima (A. Celentano, Al Bano, S. Cammariere...), mladenačko sanjarskome buntu (L. Jovanotti, A. Britti, E. Ramazzotti...) ili o nešto energičnijim taktovima (G. Morandi, Little Tony, V. Rossi...), sve njih resi isto obilježje: nevjerojatna moć da se „zalijepi“ u pamćenju slušatelja. Stoga mislim da bi nastavnici talijanskoga jezika trebali njegovati bogatu glazbenu

tradiciju zemlje čiji jezik podučavaju i na taj joj način u nastavi dati ono mjesto koje joj uistinu pripada.

LITERATURA:

- Costamagna, L. (1990): *Cantare l'Italiano, materiali per l'apprendimento dell'italiano attraverso le canzoni*. Perugia, Guerra Edizioni.
- Mezzadri, M. (2006): *Cantagramma, apprendere la grammatica italiana con le canzoni, livello elementare*. Perugia, Guerra Edizioni.
- Mezzadri, M. (2006): *Cantagramma, apprendere la grammatica italiana con le canzoni, livello intermedio*. Perugia, Guerra Edizioni.

POPULAR SONG IN ITALIAN LANGUAGE TEACHING

Summary

The paper deals with the concept of popular song, the most important criteria that are to be followed within its correct usage in Italian language teaching, systematic analysis regarding the whole panoply of well organized activities that teachers can apply when using the song in their class. Stimulative exercises reveal the power of the song in the unique way; they help students develop and reinforce grammatical and/or lexical competence and acquire relevant cultural information about the country whose language they learn.

Finally, special attention has been paid to the reasons justifying didactic application of the popular song in foreign language teaching and the suggestion to all Italian teachers to make a special effort to nurture Italian music tradition even in Italian language teaching.

Key words: popular song, criteria, analysis, didactic materials

CANZONE POPOLARE NELL'INSEGNAMENTO DELLA LINGUA ITALIANA

Sommario:

All'inizio dell'articolo viene introdotto in breve il termine della canzone popolare. Si presentano poi i criteri che vanno rigorosamente rispettati se si sceglie una canzone nell'insegnamento della lingua italiana. Dopo, vengono presentate le numerose attività didattiche possibili da applicare nell'insegnamento della lingua straniera. Si tratta degli esercizi estremamente stimolanti che rivelano la forza didattica che una canzone possiede; rinforzare e sviluppare la competenza grammaticale e/o quella lessicale degli allievi e fornirli delle informazioni culturali indispensabili sul paese la cui lingua stanno imparando. Alla fine dell'articolo si trovano le ragioni che giustificano l'uso didattico della canzone e l'invito a tutti gli insegnanti della lingua italiana a coltivare la tradizione musicale italiana anche fuori della classe.

Parole chiavi: Canzone popolare, criteri, applicazione, materiale didattico.